

WIESŁAW DZWONKOWSKI

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej — Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie

Polski handel zagraniczny ziemniakami i przetworami ziemniaczanymi po integracji z Unią Europejską

Polish foreign trade in potatoes and potato products after the European Union accession

Akcesja Polski do UE zmieniła ekonomiczne uwarunkowania polskiego rolnictwa, jak również handlu artykułami rolno-spożywczymi. W wyniku integracji nastąpiło zniesienie w obrotach z innymi państwami członkowskimi ceł oraz wszystkich innych środków, mogących zakłócać swobodny handel produktami rolno-żywnościowymi na obszarze poszerzonej Wspólnoty. Polska uzyskała swobodny dostęp do rynku ok. 450 mln konsumentów, otwierając jednocześnie polski rynek. Przeprowadzona analiza ma na celu przybliżenie podstawowych skutków integracji w handlu zagranicznym ziemniakami i przetworami ziemniaczanymi. Bezpośrednim skutkiem akcesji i otwarcia rynku jest znaczący wzrost importu przetworów ziemniaczanych, w tym przede wszystkim produktów skrobiowych. W pierwszym roku po akcesji bardzo istotnie zwiększył się również przywóz ziemniaków nieprzetworzonych. Po stronie eksportu nastąpił również wzrost obrotów, ale skala przyrostu nie była aż tak znacząca. Natomiast niepokojąco obniżyła się sprzedaż na rynki zagraniczne ziemniaków do bezpośredniej konsumpcji. W konsekwencji w pierwszym roku po akcesji nastąpiło wyraźne pogorszenie bilansu w obrotach handlu zagranicznego ziemniakami i ich przetworami. W sezonie 2005/06 nastąpiła poprawa sytuacji w handlu zagranicznym produktami sektora ziemniaczanego. Z punktu widzenia dłuższej perspektywy integracja z UE niesie w tym zakresie jednak więcej szans niż zagrożeń, co będzie w najbliższych latach skutkowało przede wszystkim wzrostem eksportu przetworów ziemniaczanych, a w konsekwencji poprawą bilansu obrotów handlowych w tym sektorze.

Słowa kluczowe: akcesja, eksport, import, ziemniaki, przetwory ziemniaczane

The accession of Poland to the European Union has changed economic conditions of Polish agriculture and foreign trade in agri-food products. After the accession all duties and other measures that could affect agri-food trade on the area of the enlarged EU have been abolished. So Poland was granted with an unlimited access to the market of about 450 million of customers. At the same time Polish market was opened on the same conditions as well. The analysis is focused on the identification of basic outcomes of the enlargement as regards foreign trade in potatoes and potato products. A significant increase in imports of potato preparations, including mainly starch products can be considered as a direct outcome of the accession. Considerable increase concerned also the import of ware potatoes. Remarkable increase was reported also in exports but its scale was not as such as in the case of imports. However the export of ware potatoes significantly declined. Reflecting these changes

the balance of foreign trade after the accession clearly deteriorated. Nevertheless in the long run the accession creates much more opportunities than threats, which in the coming years should result in growing exports and thus some improvement of the balance of trade.

Key words: accession, export, import, potatoes, potato products

WSTĘP

Włączenie polskiego rolnictwa do jednolitego rynku europejskiego jest równoznaczne z liberalizacją handlu wewnątrz Unii Europejskiej oraz objęciem go wspólnotowymi gwarancjami w ramach Wspólnej Polityki Rolnej. Stworzyło to szanse wykorzystania posiadanych przewag konkurencyjnych i zwiększenia sprzedaży, w tym również i na rynku ziemniaków i przetworów ziemniaczanych, gdzie ograniczone możliwości zbytu na rynku krajowym stanowią istotną barierę rozwoju. Jednocześnie jednak zwiększyła się presja konkurencyjna ze strony unijnych producentów, wzrosły wymagania co do standardów jakościowych i bezpieczeństwa zdrowotnego produkowanej żywności. W przypadku rynku skrobi ziemniaczanej nastąpiła konieczność poddania się administracyjnemu ograniczeniu wielkości produkcji. Wszystkie te przesłanki i uwarunkowania w większym lub mniejszym stopniu wpłynęły na wzrost obrotów handlu zagranicznego ziemniakami i ich przetworami.

Akcesja Polski do Unii Europejskiej oznacza włączenie polskiego rolnictwa do jednolitego rynku europejskiego, integrującego państwa członkowskie przy pomocy mechanizmów unii celnej i wspólnego rynku, a część z nich przy pomocy mechanizmów unii gospodarczej i walutowej (strefa EUR). Konsekwencją jest:

- zniesienie w obrotach z innymi państwami członkowskimi ceł oraz wszystkich innych środków, mogących zakłócać swobodny handel produktami rolno-żywnościowymi na obszarze składającym się z Polski i pozostałych 24 państw członkowskich,
- objęcie Polski wspólną taryfą celną Unii oraz zmiana warunków handlu z krajami trzecimi,
- objęcie polskiego rolnictwa wszystkimi mechanizmami Wspólnej Polityki Rolnej, wraz z instrumentami administracyjnie ograniczającymi produkcję,
- wprowadzenie obowiązku przestrzegania wspólnotowych standardów fitosanitarnych gwarantujących konsumentom bezpieczeństwo zdrowotne nabywanych ziemniaków i ich przetworów jako warunku wprowadzania produktów na rynek wspólnotowy (w tym także na rynek polski będący jego częścią).

Polska uzyskała swobodny dostęp do rynku ok. 450 mln konsumentów, w tym ok. 380 mln w „starych” państwach członkowskich, o znacznie większej sile nabywczej niż Polacy, udostępniając rynek ok. 40 mln konsumentów o znacznie mniejszej sile nabywczej. Rynek wspólnotowy jest jednocześnie jednym z najtrudniejszych rynków żywnościowych na świecie, stawiającym producentom i handlowcom bardzo wysokie wymagania (Seremak, Rowiński, 2005).

Po akcesji został uwolniony handel z krajami członkowskimi. Zmniejszyła się również ochrona polskiego rynku przed napływem towarów spoza Wspólnego Rynku. Na skutek zniesienia obciążeń celnych w obrotach między Polską a krajami członkowskimi już

w pierwszych miesiącach naszego członkostwa zwiększył się istotnie import przetworów ziemniaczanych, w zwłaszcza produktów skrobiowych. Mniejsze znaczenie ma zmniejszenie ochrony polskiego rynku z obrotach z krajami trzecimi, gdyż zdecydowana większość polskiego importu ziemniaków i przetworów już przed akcesją była realizowana z krajów Wspólnoty.

SYTUACJA W HANDLU ZAGRANICZNYM PO INTEGRACJI POLSKI Z UE

Mija dwa lata naszego członkostwa w Unii Europejskiej. Czas ten stanowi dobry punkt wyjścia do porównań z okresem, gdy Polska była jeszcze poza strukturami Wspólnoty. Skutki akcesji najbardziej się uwidoczniły w obrotach handlu zagranicznego. Już w pierwszym sezonie po akcesji zanotowano duży wzrost obrotów handlowych między Polską a krajami członkowskimi. Wprawdzie na wielkość eksportu i importu oddziaływało szereg innych czynników, ale wzrost obrotów handlowych bez wątpienia jest konsekwencją nowych uwarunkowań wymiany handlowej z zagranicą. Zwiększył się przede wszystkim przywóz przetworów ziemniaczanych, a zwłaszcza produktów skrobiowych. W strukturze wartościowej importu branży ziemniaczanej dominują produkty skrobiowe, w zdecydowanej części o wysokim stopniu przetworzenia, głównie dekstryny i syropy skrobiowe. W dwóch ostatnich latach ich udział w imporcie całej branży ziemniaczanej wynosił 73–75%.

Zwiększył się również eksport przetworów ziemniaczanych, ale skala wzrostu w pierwszym roku po integracji była dużo niższa niż w przypadku importu. Obniżył się też wywóz ziemniaków nieprzetworzonych. Towarzyszyło temu bardzo wyraźne pogorszenie bilansu handlu zagranicznego ziemniakami i ich przetworami (o 48,3 mln EUR). W sezonie 2004/05 wartość eksportu wyniosła 122,7 mln EUR i była wyższa niż w sezonie o ponad 14 mln EUR. Jednocześnie ponad dwukrotnie do 120,3 mln EUR, wzrosły wydatki na import produktów ziemniaczanych (tab. 1). Bilans handlowy ziemniaków świeżych i ich przetworów oraz skrobi ziemniaczanej, bez skrobi pozostałych, byłby znacznie korzystniejszy, a dodatnie saldo wyniosło ok. 71 mln EUR. Nastąpiło też znaczące pogorszenie salda w obrotów ekwiwalencie ziemniaków świeżych (rys. 1).

Tabela 1

Saldo obrotów handlowych ziemniakami i ich przetworami (mln EUR) Trade balance of potatoes and potato products (mln EUR)

Wyszczególnienie Item	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06*	I półr. (1 st half) 2005	II półr. (2 nd half) 2005*	I półr. (1 st half) 2006*
Eksport Export	86,6	93,1	108,6	122,7	152,0	68,0	74,6	77,4
Import Import	48,7	56,1	57,8	120,3	134,0	72,0	57,2	76,8
Saldo Balance	37,9	37,0	50,8	2,5	18,0	-4,0	17,4	0,6

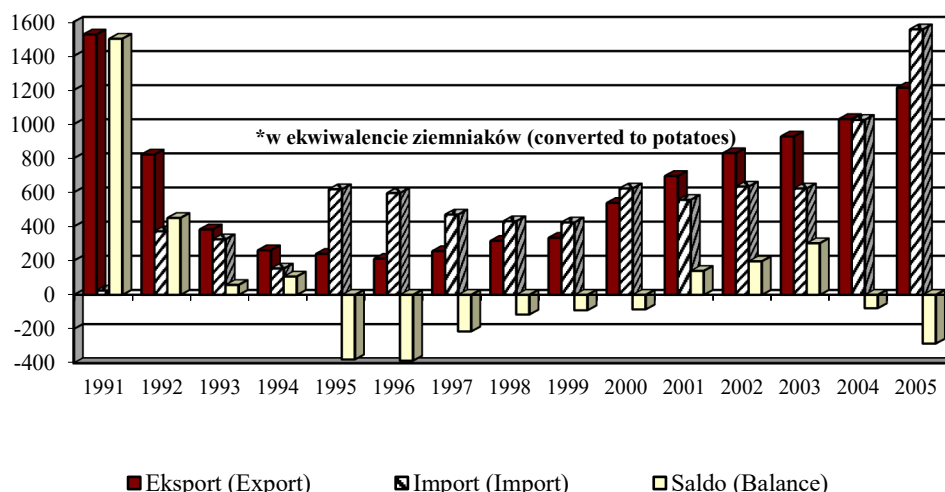
* Prognoza; Forecast

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych CIHZ i MF

Source: Own calculations based on CIHZ and MF data

Po wyraźnym pogorszeniu bilansu handlu zagranicznego ziemniakami i ich przetworami w pierwszym sezonie po integracji, w sezonie 2005/06 notuje się jego poprawę. Nadal wzrasta import przetworów ziemniaczanych, a zwłaszcza produktów skrobiowych, wysoki jest też przywóz ziemniaków. Jednocześnie w podobnej skali zwiększa się również eksport przetworów ziemniaczanych. Ponieważ w strukturze eksportu dominują frytki i chipsy, które są droższe od importowanych produktów skrobiowych, w sezonie 2005/06 w wyrażeniu wartościowym następuje poprawa bilansu handlu zagranicznego w tym sektorze.

W II półroczu 2005 roku, w porównaniu z analogicznym okresem 2004 roku, wpływy z eksportu wzrosły o 19,9 mln EUR, a wydatki na import w tym czasie zwiększyły się o 8,9 mln EUR. W I półroczu 2006 roku wpływy z eksportu ziemniaków świeżych i ich przetworów przewiduje się wyższe ok. 9,5 mln EUR niż w I półroczu 2005 roku, tj. 77,5 mln EUR. Wartość importu w tym okresie wyniesie prawie 77 mln EUR, wobec 72,0 mln EUR w I półroczu 2005 roku. Nadwyżka eksportu nad importem w sezonie 2005/06 wyniesie ok. 18 mln EUR, wobec 2,5 mln EUR w sezonie 2004/05.

Źródło: Obliczenie własne na podstawie danych CIHZ i MF
Source: Own calculations based on CIHZ and MF data

Rys. 1. Handel zagraniczny ziemniakami i przetworami (tys. ton)
Fig. 1. Foreign trade of potatoes and potato products (1000 tons)

Eksport ziemniaków i ich przetworów

W eksporcie branży ziemniaczanej główne znaczenie mają przetwory ziemniaczane i w ostatnich latach tendencja ta nabrała jeszcze większego nasilenia. W sezonie 2004/05 eksport przetworów z ziemniaków wyniósł 224,0 tys. ton i był wyższy w porównaniu z sezonem poprzednim o 19,2 tys. ton. Niższa była sprzedaż na rynki zagraniczne skrobi

i mąki ziemniaczanej, ale zostało to z nawiązką zrekompensowane znaczącym wzrostem wywozu pozostałych produktów skrobiowych, w tym głównie syropów słodzących i dekstryn. Również więcej sprzedano na rynki zagraniczne frytek i chipsów oraz suszów ziemniaczanych, ale dynamika wzrostu nie była tak znacząca.

W pierwszym sezonie po akcesji wyeksportowano 79,3 tys. ton ziemniaków mrożonych, w tym 78,0 tys. ton frytek. Eksport chipsów wyniósł 15,9 tys. ton, wobec 12,6 tys. ton w sezonie 2003/04. Sprzedaż suszu na rynki zagraniczne wyniosła 8 tys. ton i była o ponad 40% większa niż w sezonie poprzednim (tab. 2). Sezon 2005/06 przyniósł dalszy wzrost eksportu tych produktów. W II półroczu 2005 roku eksport przetworów z ziemniaków wyniósł 138,4 tys. ton i był wyższy w porównaniu z II półroczem 2004 roku o 27,4 tys. ton. Znacznie więcej sprzedano na rynki zagraniczne frytek i chipsów, dużo wyższa była również sprzedaż skrobi i mąki ziemniaczanej. W mniejszym stopniu wzrósł wywóz pozostałych produktów skrobiowych, w tym głównie syropów słodzących i dekstryn.

Tabela 2

Eksport ziemniaków i ich przetworów (tys. ton)
Export of potatoes and potato products (1000 tons)

Produkt (Product)	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06 *	I półr. (1st half) 2005	II półr. (2nd half) 2005*	I półr. (1st half) 2006*
Ziemniaki świeże	139,9	108,8	30,4	20,9	14,4	10,9	10,0
Fresh potatoes							
w tym: - sadzeniaki — seed	1,4	1,1	0,9	0,7	0,7	0,2	0,5
ziemniaki wczesne — early	1,7	2,7	1,1	1,6	0,8	0,8	0,8
pozostałe — other	136,4	105,1	28,4	18,6	12,9	9,9	8,7
Przetwory ziemniaczane	169,9	204,8	224,0	265,2	112,3	138,4	126,8
Potato products							
mąka i skrobia ziemniaczana	57,5	72,9	54,7	63,9	25,8	37,9	26,0
potato flour and starch							
pozostałe produkty skrobiowe	32,3	35,5	66,1	74,5	31,4	38,5	36,0
other starch products							
frytki	66,9	76,7	78,0	98,0	40,9	48,0	50,0
chips							
pozostałe ziemniaki mrożone	0,5	1,6	1,3	1,5	0,6	0,7	0,8
other frozen potatoes							
susze ziemniaczane	3,3	5,6	8,0	8,9	4,6	4,4	4,5
potato flakes, granules and pellets							
chipsy	9,4	12,6	15,9	18,4	9,1	8,9	9,5
crisps)							
Razem w ekwiwal. ziemniaków**	924	1064	1097	1264	543	671	593
Total converted to potatoes							
Razem eksport mln euro	93,1	108,6	122,7	152,0	14,4	74,6	77,4
Total export mln euro							

*Prognoza; Forecast

**Wskaźniki przeliczeniowe: ziemniaki mrożone — 2,5, pozostałe — 6; Conversion ratio: frozen potatoes — 2,5, other — 6

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych CIHZ i MF

Source: Own calculations based on CIHZ and MF data

W I połowie sezonu 2005/06 wyeksportowano 48,0 tys. ton frytek. Było to o 10,9 tys. ton więcej niż w analogicznym okresie 2004 roku. W I półroczu 2006 r. zapewne eksport

ten jeszcze wzrośnie i w ciągu całego sezonu sprzedaż frytek na rynki zagraniczne osiągnie 98 tys. ton, co stanowić będzie blisko połowę ich produkcji krajowej. Eksport chipsów w I połowie bieżącego sezonu wyniósł 8,9 tys. ton, wobec 6,8 tys. ton w analogicznym okresie sezonu poprzedniego. W skali całego sezonu 2005/06 sprzedaż chipsów na rynki zagraniczne wyniesie ok. 18,4 tys. ton. Suszu wyeksportuje się ok. 8,9 tys. ton, w tym 4,4 tys. ton w pierwszej i 4,5 tys. ton w drugiej połowie bieżącego sezonu.

W sezonie 2004/05 eksport skrobi i mąki ziemniaczanej w sezonie wyniósł 54,7 tys. ton, wobec 72,9 tys. ton w sezonie poprzednim. Zdecydowaną większość tego eksportu stanowiła sprzedaż z dopłatami do eksportu, realizowanymi w ramach WPR przez Agencję Rynku Rolnego. Obniżenie sprzedaży na rynki zagraniczne skrobi ziemniaczanej zostało jednak w dużej mierze zrekompensowane wzrostem eksportu dekstryn i syropów skrobiowych. Eksport ten w II półroczu 2004 roku i I półroczu 2005 roku wynosił odpowiednio: 10,4 i 19,6 tys. ton — syropy skrobiowe oraz 11,2 i 4,6 tys. ton — dekstryny i preparaty wykańczalnicze na bazie skrobi. Sezon 2005/06 przyniósł dalszy wzrost eksportu tych produktów. Przed integracją sprzedaż dekstryn na rynki zagraniczne wynosiła najwyżej 2–tys. ton rocznie, a w przypadku syropów skrobiowych były to ilości zupełnie marginalne.

Do akcesji eksport skrobi ziemniaczanej był wysoki, gdyż stosowano dopłaty do jej eksportu, realizowane przez Agencję Rynku Rolnego, w ramach kwot WTO. Po akcesji eksport ten jest również wspierany poprzez dopłaty, ale na zupełnie innych zasadach. W ramach Wspólnej Polityki Rolnej Agencja Rynku Rolnego wydaje zezwolenia i udziela dopłat do eksportu skrobi ziemniaczanej. Celem tego mechanizmu jest wyrównanie różnicy między ceną skrobi ziemniaczanej w Unii Europejskiej a cenami światowymi. Wysokość stawki refundacji wywozowej ustalana jest przynajmniej raz w miesiącu przez Komisję Europejską i ogłaszana w stosownym rozporządzeniu. W 2005 stawka refundacji kształtowała się w przedziale 60–75 EUR/t, a na koniec marca 2006 roku była wypłacana w wysokości 62,5 EUR/t. W 2005 r. ARR wypłaciła refundacje wywozowe do 40,3 tys. ton skrobi, a w I kwartale 2006 r. zaakceptowała wnioski o refundacje wywozowe do następujących 9,1 tys. ton skrobi.

Już drugi sezon z rzędu na bardzo niskim poziomie kształtuje się eksport ziemniaków nieprzetworzonych. Ich sprzedaż na rynki zagraniczne w bieżącym sezonie przewiduje się na poziomie zaledwie ok. 20 tys. ton, wobec 30,4 tys. ton w sezonie 2004/05 i 108,8 tys. ton dwa lata wcześniej. Zarówno w ubiegłym, jak i w bieżącym sezonie o tak głębokim spadku eksportu ziemniaków konsumpcyjnych zdecydowały niekorzystne relacje ich cen w Polsce i w „starych” krajach członkowskich. W wyniku tego polskie ziemniaki przegrywały konkurencję nie tylko na rynku Wspólnoty, ale i w krajach Europy Środkowo-Wschodniej, gdzie sprzedawano znaczące ilości ziemniaków holenderskich czy niemieckich. W bieżącym sezonie dodatkowo na ograniczenie tego eksportu wpłynęło wprowadzenie przez naszego głównego odbiorcę — Rosję, zakazu importu produktów roślinnych z Polski, w tym również ziemniaków.

Nowe uwarunkowania obrotów towarowych z zagranicą przyniosły niewielkie zmiany w cenach transakcyjnych (wyrażonych w EUR). Nieco obniżyły się ceny eksportowanych modyfikatorów skrobiowych, ale głównie na skutek zwiększonego udziału syropów skro-

biowych w strukturze eksportowanych produktów, gdyż są one tańsze niż dekstryny czy inne eksportowane preparaty na bazie skrobi. Natomiast na wyższym poziomie kształtowały się ceny eksportowanych frytek i chipsów (tab. 3). Średnia cena transakcyjna w eksporcie frytek w sezonie 2004/05 wyniosła 540 EUR/t, wobec 512 EUR/t w sezonie 2003/04. Wzrosły również ceny otrzymywane w eksporcie chipsów i suszu odpowiednio do 2253 EUR/t, wobec 2047 EUR/t i 775 EUR/t, wobec 708 EUR/t. Średnia cena transakcyjna w eksporcie mąki i skrobi ziemniaczanej wyniosła 324 EUR/t (364 i 298 EUR/t odpowiednio w pierwszej i drugiej części sezonu) i była zbliżona do średnich cen uzyskiwanych w poprzednim sezonie. Na podobnym poziomie kształtują się również ceny tych produktów również i w sezonie 2005/06.

Tabela 3

Ceny eksportowe ziemniaków i ich przetworów (EUR/t)
Potato and potato products export prices (EUR/t)

Produkt Product	2002/03	2003/04	2004/05	II półr. (2 nd half) 2004	I półr. (1 st half) 2005	II półr. (2 nd half) 2005
Ziemniaki świeże Fresh potatoes	73	81	66	67	66	113
w tym: - sadzeniaki seed	291	178	148	159	173	173
ziemniaki wczesne early	93	80	118	107	163	151
pozostałe other	71	79	60	65	55	107
Przetwory ziemniaczane Potato products	487	479	538	483	597	530
mąka i skrobia ziemniaczana potato flour and starch	334	324	324	364	331	287
modyfikaty skrobiowe starch products	670	654	343	312	418	338
frytki chips	493	512	540	539	544	543
susze ziemniaczane potato flakes, granules and pellets	923	708	775	812	755	885
chipsy crisps	2279	2047	2253	1935	2513	2463

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych CIHZ i MF
Source: Own calculations based on CIHZ and MF data

Otwarcie granic nie spowodowało znaczącego wzrostu sprzedaży polskich przetworów ziemniaczanych na rynki „starych” krajów członkowskich. Natomiast duży, ale bez wyraźnej tendencji wzrostowej, jest eksport tych produktów do nowych krajów członkowskich UE. Dotyczy to zarówno eksportu frytek, jak i chipsów. Frytki sprzedaje się głównie do Czech, jak również na Węgry i Słowację. Duże ich ilości eksportuje się też do krajów nadbałtyckich. Największą dynamikę wzrostu notuje się w sprzedaży przetworów ziemniaczanych do krajów WNP. W 2005 roku kraje te były największym rynkiem zbytu dla polskich frytek i chipsów.

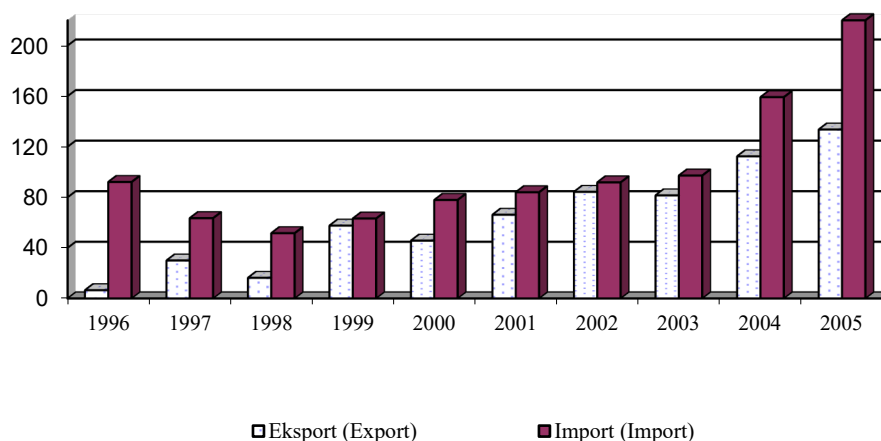
Najważniejszymi odbiorcami eksportowanej skrobi i mąki ziemniaczanej również były kraje WNP (Białoruś, Rosja, Ukraina — łącznie ok. 50% udziału w eksporcie) oraz

tradycyjnie Tajwan i Hongkong (ok. 20%). Pewne ilości tego produktu sprzedano też na rynki UE-10 i UE-15. W porównaniu do 2004 roku znacząco zwiększyła się sprzedaż pozostałych produktów skrobiowych do nowych krajów członkowskich.

Import ziemniaków i ich przetworów

Akcesja Polski do UE spowodowała znaczący wzrost importu ziemniaków i przetworów ziemniaczanych, a zwłaszcza produktów skrobiowych. Bez wątpienia był to bezpośredni skutek akcesji. Do 1 maja 2004 r. ochrona rynku krajowego wynosiła 40% (cło ad valorem). W sytuacji zniesienia barier i opłat celnych zwiększył się więc przywóz tych produktów z krajów Wspólnoty, ale nadal jest on znacząco niższy niż ich eksport, który kierowany jest głównie do krajów trzecich.

Po akcesji znacząco zwiększył się import przetworów ziemniaczanych, a zwłaszcza produktów skrobiowych. Duży wzrost importu tych produktów wystąpił już w sezonie 2004/05, a w bieżącym następuje dalsze jego zwiększenie. W pierwszym sezonie po integracji przywóz produktów skrobiowych wyniósł 206,2 tys. ton, wobec 109,9 tys. ton rok wcześniej (rys. 2).

Źródło: Obliczenie własne na podstawie danych CIHZ i MF
Source: Own calculations based on CIHZ and MF data

Rys. 2. Handel zagraniczny produktami skrobiowymi (tys. ton)
Fig. 2. Foreign trade of starch products (1000 tons)

W II półroczu 2005 roku import produktów skrobiowych wyniósł 121,4 tys. ton, a w całym ubiegłym roku 230,7 tys. ton, wobec 155,5 tys. ton w 2004 r. i 97,2 tys. ton dwa lata wstecz. Najbardziej wzrósł przywóz syropów skrobiowych, których sprowadzono w 2005 roku aż 94,7 tys. ton, wobec 47,4 tys. ton w 2004 roku. Zwiększył się również przywóz nieprzetworzonych skrobi, których łącznie zaimportowano 36,7 tys. ton, tj. ponad 2-krotnie więcej niż w 2004 roku. Zdecydowaną większość, 26,0 tys. ton stanowiła skrobia

kukurydziana, skrobi ziemniaczanej i z pszenicy sprowadzono odpowiednio: 6,2 i 2,9 tys. ton. Wzrósł również import dekstryn do 64,6 tys. ton, wobec 53,6 tys. ton w 2004 roku.

Od akcesji zwiększa się również import pozostałych przetworów spożywczych z ziemniaków. Po dynamicznym wzroście tego importu w sezonie 2004/05, jego dynamika w bieżącym sezonie nieco osłabła. W II półroczu 2005 roku przywóz ziemniaków mrożonych wyniósł 7,0 tys. ton, wobec 5,7 tys. ton w analogicznym okresie poprzedniego roku. Wyższy był również przywóz z krajów UE chipsów i suszów, ale jego skala nie jest znacząca.

Po wysokim ubiegłorocznym imporcie ziemniaków nieprzetworzonych, również i w bieżącym roku ich przywóz kształtuje się na wysokim poziomie (tab. 4).

Tabela 4

Import ziemniaków i ich przetworów (tys. ton)
Import of potatoes and potato products (1000 tons)

Produkt Product	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06 *	I półr. (1 st half) 2005	II półr. (2 nd half) 2005*	I półr. (1 st half) 2006*
Ziemniaki świeże Fresh potatoes	29,8	35,9	90,3	84,0	86,7	11,1	73,0
w tym: - sadzeniaki seed	6,2	7,5	8,9	8,7	7,3	0,7	8,0
ziemniaki wczesne early	17,7	20,1	43,5	48,0	42,5	3,1	45,0
pozostałe other	6,0	8,3	37,9	27,3	36,9	7,3	20,0
Przetwory ziemniaczane Potato products	98,5	114,3	225,1	264,0	121,3	132,7	136,5
mąka i skrobia ziemniaczana potato flour and starch	0,4	0,2	4,6	7,9	3,1	3,9	4,0
pozostałe produkty skrobiowe other starch products	94,6	109,7	201,6	232,5	106,2	117,5	120,0
frytki chips	2,5	3,3	12,2	14,0	6,5	7,0	7,0
pozostałe ziemniaki mrożone other frozen potatoes	0,0	0,2	3,4	4,2	3,4	1,7	2,1
susze ziemniaczane potato flakes, granules and pellets	0,5	0,6	2,3	4,3	1,3	1,8	2,5
chipsy crisps	0,5	0,3	1,0	1,6	0,7	0,8	0,9
Razem w ekwiwal. ziemniaków** Total converted to potatoes	612	709	1386	1637	780	777	860
Razem import mln euro Total import mln euro	56,1	57,8	120,3	134,0	86,7	57,2	76,8

*Prognoza; Forecast

**Wskaźniki przeliczeniowe: ziemniaki mrożone — 2,5, pozostałe — 6; Conversion ratio: frozen potatoes — 2,5, other — 6

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych CIHZ i MF

Source: Own calculations based on CIHZ and MF data

W zdecydowanej większości jest on realizowany w drugiej połowie sezonu, tj. w okresie wiosennym, kiedy sprowadza się głównie ziemniaki wczesne oraz sadzeniaki. Ocenia się, że w skali całego sezonu 2005/06 import ziemniaków wyniesie 85–90 tys. ton, z tego 11 tys. ton już sprowadzono w II półroczu 2005 roku.

Nowe uwarunkowania obrotów towarowych z zagranicą nie przyniosły znaczących zmian cen transakcyjnych w imporcie (wyrażonych w EUR). Nieco obniżyły się ceny sprzedawanych na rynki zagraniczne modyfikatów skrobiowych, gdyż zwiększył się udział syropów skrobiowych, które są tańsze niż dekstryny czy inne sprowadzane preparaty na bazie skrobi (tab. 5).

Tabela 5

Ceny importowe ziemniaków i ich przetworów (EUR/t)
Potato and potato products export prices (EUR/t)

Produkt Product	2002/03	2003/04	2004/05	II półr. (2 nd half) 2004	I półr. (1 st half) 2005	II półr. (2 nd half) 2005
Ziemniaki świeże Fresh potatoes	256	224	239	404	231	177
w tym: - sadzeniaki seed	372	329	317	506	280	111
ziemniaki wczesne early	248	240	296	481	291	266
pozostałe other	158	138	155	157	153	146
Przetwory ziemniaczane Potato products	469	452	438	451	428	417
mąka i skrobia ziemniaczana potato flour and starch	400	417	399	364	358	400
modyfikaty skrobiowe starch products	469	468	435	432	423	378
frytki chips	575	582	541	559	527	523
susze ziemniaczane potato flakes, granules and pellets	1155	1105	987	1066	909	867
chipsy crisps	1379	806	1361	1293	1359	1491

Zródło: Obliczenia własne na podstawie danych CIHZ i MF
Source: Own calculations based on CIHZ and MF data

Akcesja nie spowodowała istotnych zmian w kierunkach importu branży ziemniaczanej, a UE-15 nadal pozostała dominującym kontrahentem. Produkty skrobiowe sprowadzane do Polski, prawie w całości pochodzą z Unii Europejskiej (większość ze „starych” krajów członkowskich — Holandia, Niemcy, Francja, a mniejsze ilości importuje się z byłych krajów CEFTA — Słowacja, Czechy). Również w przypadku ziemniaków mrożonych i chipsów kierunek importu jest ten sam.

Przewidywany rozwój sytuacji w handlu zagranicznym ziemniakami i przetworami ziemniaczanymi

W najbliższych latach utrzyma się wysoki eksport frytek i chipsów. Przewidywana produkcja skrobi ziemniaczanej w najbliższym sezonie na poziomie ok. 145 tys. ton (wykorzystanie kwoty) spowoduje, że jej sprzedaż na rynki zagraniczne może nieco wzrosnąć w stosunku do obecnego sezonu. Sprzedaż na rynki zagraniczne pozostałych produktów skrobiowych przynajmniej utrzyma się na poziomie bieżącego sezonu. Brak jest natomiast przesłanek wskazujących na możliwość zmniejszenia bardzo wysokiego importu produktów skrobiowych, który będzie przynajmniej o 100 tys. ton większy od

eksportu tych produktów. W dalszej perspektywie poprawy sytuacji w obrotach handlu zagranicznego produktami skrobiowymi można byłoby oczekiwać w przypadku zwiększenia krajowej produkcji skrobi ziemniaczanej. W chwili obecnej jedynym ograniczeniem jest kwota produkcyjna na skrobię ziemniaczaną, ustalona przez Komisję Europejską na poziomie niespełna 145 tys. ton (do końca 2006 r. Komisja Europejska powinna ustalić nową kwotę produkcyjną na skrobię ziemniaczaną dla wszystkich krajów członkowskich Wspólnoty), gdyż zdolności produkcyjne polskiego przemysłu skrobiowego wynoszą przynajmniej 220 tys. ton.

W przypadku pozostałych przetworów spożywczych z ziemniaków ich przywóz również może wzrosnąć, ale nadal będzie stanowić najwyżej 10–20% ich eksportu.

O wielkości obrotów handlowych ziemniakami świeżymi w najbliższych latach będą decydować relacje cen na naszym i unijnym rynku. Jeżeli będą w Polsce niskie zbiory i wysokie ceny, a urodzaj w krajach UE, wówczas można oczekiwać utrzymania się importu na poziomie ostatnich dwóch sezonów. Jeżeli jednak plony w kraju nie będą odbiegały od przeciętnych, wówczas import będzie ograniczał się w zasadzie do ziemniaków wczesnych oraz pewnej ilości sadzeniaków. Można oczekiwać zwiększenia eksportu ziemniaków, przynajmniej do poziomu sprzed dwóch sezonów, tj. do 80–100 tys. ton. Jeżeli Rosja, która w poprzednich latach pozostawała jednym z największych naszych kontrahentów, utrzyma zakaz importu produktów roślinnych z Polski, wówczas sprzedaż ziemniaków na rynki zagraniczne może być niższa.

PODSUMOWANIE

Członkostwo w UE jest szansą dla polskich eksporterów wejścia na większą skalę na rynki krajów Wspólnoty i zwiększenia sprzedaży. Jak pokazują doświadczenia dwóch pierwszych lat akcesji w zakresie eksportu przetworów spożywczych z ziemniaków ta szansa jest w dużym stopniu wykorzystywana. Natomiast sprzedaż na rynki Wspólnoty ziemniaków do bezpośredniej konsumpcji jest nadal znikoma, chociaż potencjalne możliwości w tym zakresie w tym zakresie są również duże.

Niepokoje napawa bardzo wysoki poziom importu produktów skrobiowych. Obecnie dostawy produktów skrobiowych z importu w ok. 50% pokrywają krajowe zapotrzebowanie na te produkty. Polski przemysł przetwórczy ma potencjalne możliwości znaczącego zwiększenia produkcji skrobi w kraju, są one jednak niewykorzystane na skutek ograniczeń wynikających z kwoty produkcyjnej (niespełna 145 tys. ton).

Po pogorszeniu sytuacji w handlu zagranicznego ziemniakami i ich przetworami w pierwszym sezonie po akcesji, w sezonie 2005/06 nastąpiła poprawa bilansu handlowego. W najbliższych latach korzystne tendencje w handlu zagranicznym zostaną utrzymane, a bilans zysków i strat z tytułu akcesji wraz z upływem czasu wydaje się być coraz bardziej pozytywny.

LITERATURA

Dzwonkowski W., Bochińska E., Chotkowski J., Rembeza J., Rosiak E., Szczepaniak I. 2006. Rynek Ziemniaka. Stan i perspektywy. Raport Rynkowy nr 29, IERiGŻ – PIB, Warszawa.

- Dzwonkowski W. 2005. Rynek ziemniaków 2005 r. W: Podstawowe rynki rolne w pierwszym roku po integracji Polski z Unią Europejską. Jadwiga Seremak-Bulge i Janusz Rowiński (red.), IERiGŻ — PIB, Warszawa.
- Dzwonkowski W. 2003. Dostosowanie polskiego rynku ziemniaków do wymogów Unii Europejskiej w „Dostosowywanie polskiego rynku rolnego do wymogów Unii Europejskiej” ARR, SGH, IERiGŻ, Warszawa.
- Dzwonkowski W. 2002. Uwarunkowania eksportu ziemniaków i ich przetworów. W: *Ekonomika i technologia produkcji ziemniaków jadalnych*. Jacek Chotkowski (red.), Wydaw. Wieś Jutra, Warszawa: 29 — 39.
- Dzwonkowski W. 2001. Dynamika zmian w eksporcie sektora ziemniaczanego w ostatnich latach, Materiały konferencyjne z Ogólnopolskiego Forum Producentów i Przetwórców Ziemniaka, Jadwisin 7–8 marca 2001 r.: 43 — 53.
- Dzwonkowski W. 1999. Analiza zagrożeń dla rynku ziemniaków związanych z przejściem przez Polskę zewnętrznej taryfy UE, ekspertyza wykonana na zlecenie MRiGŻ, Warszawa.
- Seremak-Bulge J., Rowiński J. 2005. Podstawowe rynki rolne w pierwszym roku po integracji Polski z Unią Europejską. IERiGŻ — PIB, Warszawa.